



INVESTIČNÉ STIMULY

Martin Vlachynský
Martin Kristály

INT 1/2017

V rokoch 2002 - 2016 sa na Slovensku udelilo 176 investičných stimulov, 148 subjektom, v celkovej hodnote takmer 1,65 miliardy eur, na projekty, ktoré mali vytvoriť viac ako 54 000 pracovných miest. Priemerný náklad na 1 prislúbené pracovné miesto bol viac ako 30 000 eur. Viac ako tri štvrtiny objemu stimulov smerovali do okresov s podpriemernou mierou nezamestnanosti.

“Za sledované obdobie udelila vláda podnikateľom v priemere trinásť stimulov za jeden rok.”

Investičné stimuly sú nástroje porušujúce trhové princípy. Tento fakt si uvedomuje väčšina ekonómov aj politikov, no zároveň sú obhajované ako nevyhnutné a relatívne lacné opatrenia na postrčenie ekonomiky vpred, či vyhrávanie medzinárodných súbojov o veľké súkromné investície. V nasledujúcich riadkoch zanalyzujeme dostupné štatistiky udelených investičných stimulov na Slovensku. Pre hlbšiu analýzu ekonomických dopadov investičných stimulov a možné alternatívy, odporúčame našu publikáciu Investičné stimuly - Tvorba nových hodnôt alebo prerozdeľovanie existujúcich? z roku 2013, dostupnú na webe iness.sk.

Veľkosť stimulov

Za sledované obdobie udelila vláda podnikateľom v priemere trinásť stimulov za jeden rok. „Udelenie“ stimulu znamená jeho odsúhlasenie podpisom zmluvy (a pre účely našej analýzy aj zverejnením v štatistike na stránke Ministerstva hospodárstva), nie však automaticky aj hotovostný tok. Stimul sa investorovi postupne vypláca v priebehu niekoľkých rokov, podľa zmluvne dohodnutého programu, ktorý obsahuje aj podmienky na vyplatenie. V niektorých prípadoch nie je stimul nakoniec celý vyčerpaný a výnimočne sa investícia nerozbehne vôbec.

Rok	Počet	Σ Investície (miliónov €)	Σ Stimuly (miliónov €)	Pracovné miesta	Stimul na pracovníka
2002	1	66.4	12.7	582	21 901 €
2003	1	1 075.2	166.0	3 500	47 434 €
2004	18	1 740.0	313.4	8 880	35 293 €
2005	0	0.0	0.0	0	0 €
2006	48	1 429.9	357.9	15 214	23 524 €
2007	16	883.4	190.0	6 113	31 088 €
2008	5	365.4	42.7	2 199	19 403 €
2009	8	379.1	75.3	2 976	25 293 €
2010	11	109.0	39.1	1 350	28 939 €
2011	10	260.0	64.9	2 120	30 627 €
2012	10	388.3	121.2	2 412	50 245 €
2013	11	371.2	60.9	2 459	24 747 €
2014	13	450.0	99.9	1 630	61 281 €
2015	16	199.8	49.6	2 485	19 979 €
2016	8	342.3	59.2	2 487	23 789 €
Σ	176	8 060.1	1 652.8	54 407	30 378 €
Ročný prehľad stimulov			Zdroj dát MHSR, spracoval INESS		

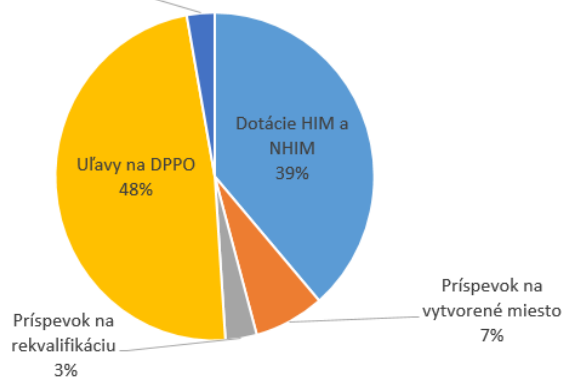
“Investičné stimuly majú alternatívne náklady, ktorými sú neuskutočnené investície iných subjektov.”

Priemerná výška oprávneného investičného nákladu bola 46 miliónov eur a priemerná výška stimulu dosiahla 9 390 743 €. Takmer polovica stimulov mala formu úľavy na dani z príjmu, viac ako tretina boli dotácie na hmotný a nehmotný investičný majetok.

Investičné stimuly majú alternatívne náklady, ktorými sú neuskutočnené investície iných subjektov. Ich intenzitu môžeme ilustrovať napríklad podielom objemu schválených stimulov k výberu dane z príjmu právnických osôb v danom roku. V rokoch 2004 a 2006 sa na stimuly schválili prostriedky prekračujúce 20% výberu dane z príjmu právnických osôb (DPPO). V posledných rokoch sa stimuly pohybujú na úrovni 2-4% výberu DPPO.

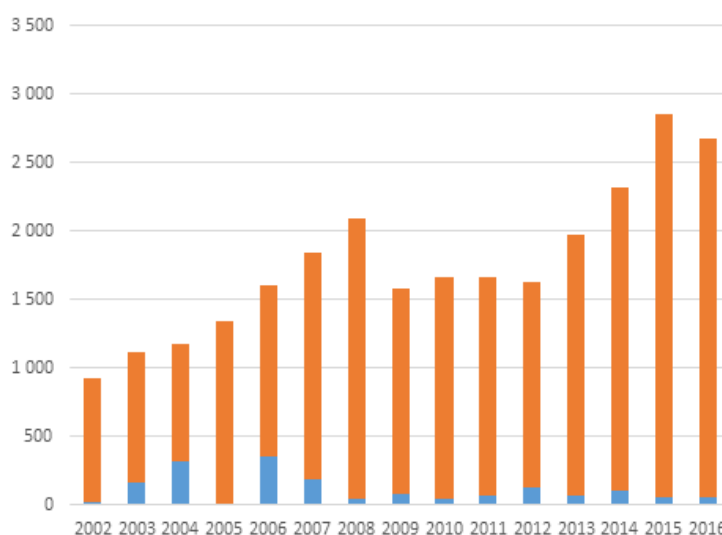
Prevod majetku za nižšiu než trhovú
3%

ROZDELENIE STIMULOV



PODIEL STIMULOV NA VYBRATEJ DPPO

(modrý stĺpec, v miliónoch €)



Porovnanie stimulov s dopadmi niektorých nedávnych daňových opatrení, ktorých prognózované dopady pre rok 2017 vidíte v tabuľke.

Osobitný odvod	123 miliónov €
Odvod regulovaných odvetví	154 miliónov €
Zdanenie dividend (rok 2018)	226 miliónov €

V štatistikách ešte nefiguruje pomoc pre Jaguar – Land Rover, ktorá ešte nebola schválená Komisiou a mala by dosiahnuť hodnotu tesne pod 130 miliónov eur pri investícii 1,4 – 1,9 miliardy eur. Táto pomoc je však dobrou ilustráciou problému, ktorý komplikuje hodnotenie stimulov. Niektoré opatrenia sa totiž formálne nedostanú do oficiálnych štatistík stimulov. Napríklad v prípade Jaguara, príde k rozsiahlemu budovaniu inžinierskych sietí, železničného terminálu, diaľničného privádzača, riečnych hrádzí a ďalších investícií, ktorých objem by sa mal pohybovať až okolo 300 miliónov eur. Oficiálne sa nejedná o pomoc pre Jaguar, ale pre celý priemyselný park, v ktorom našiel svoje miesto Jaguar. Je však prakticky isté, že bez príchodu tohto investora by k týmto investíciám neprišlo a profitovať z nich bude najmä táto firma.

Stimuly a regióny

Populárnym argumentom pri investičných stimuloch je podpora menej rozvinutých regiónov. Pri pohľade na dáta však vidíme, že stimuly smerovali skôr do bohatších regiónov. Okresy s nadpriemernou nezamestnanosťou (miera nezamestnanosti v okrese v 1. kvartáli daného roka vyššia ako celoslovenský priemer) dostali len štvrtinu finančného objemu a tretinu plánovaných pracovných miest v porovnaní s okresmi s podpriemernou nezamestnanosťou.

Okres	Nadpriemerná nezamestnanosť	Podpriemerná nezamestnanosť
Počet stimulov	77	99
Objem stimulov	411 670 810 €	1 241 099 910 €
Plánované pracovné miesta	16 186	38 221
Dotácia na pracovné miesto	25 434 €	32 472 €

Dochádza k nejakej zásadnejšej zmene po odznení rokov 2004 a 2006, a s príchodom nového zákona 561/2007 o investičnej pomoci? Chudobnejšie regióny dostali väčší počet stimulov, vo finančnom vyjadrení však stále významne víťazia bohatšie okresy. Rovnako tak v počte plánovaných pracovných miest, hoci tu prišlo k zmierneniu rozdielu. Naopak, narástol rozdiel vo veľkosti dotácie na plánované pracovné miesto.

Okres (2007 – 2016)	Nadpriemerná nezamestnanosť	Podpriemerná nezamestnanosť
Počet stimulov	57	51
Objem stimulov	267 494 451 €	535 221 635 €
Plánované pracovné miesta	11 611	14 620
Dotácia na pracovné miesto	23 038 €	36 609 €

Tomu zodpovedá aj rozdelenie podľa krajov – najvyšší objem investícií vďaka automobilkám dostali Trnavský a Žilinský kraj, najviac miest sa naplánovalo v Trenčianskom. Najviac zaostáva Prešovský kraj.

Kraj	Počet stimulov	Objem (mil. €)	Plánované miesta	Na zamestnanca
TN	12	355.9	7 158	49 720 €
ZA	21	354.2	6 275	56 451 €
NR	28	251.1	8 163	30 760 €
KE	39	238.2	9 692	24 580 €
TT	29	201.7	11 142	18 101 €
BB	25	131.6	6 571	20 025 €
BA	8	62.8	3 399	18 470 €
PO	14	57.3	2 007	28 537 €

Starý zákon 565/2001 o investičných stimuloch sa príliš nemenil, zažil len tri menšie novelizácie. V roku 2007 bol nahradený zákonom 561/2007 o investičnej pomoci. Ten bol odvtedy priamo či nepriamo (napríklad cez zmeny v zákone o účtovníctve), do konca roku 2016 novelizovaný 10-krát, z toho 5-krát priamo. Zákon 231/1999 o štátnej pomoci zažil 13 úprav, kým nebol v roku 2015 nahradený zákonom 358/2015 o úprave niektorých vzťahov v oblasti štátnej pomoci a minimálnej pomoci. Ani takéto intenzívne úpravy príliš nezmenili fakt, že miesto investície si v prvom rade vyberá investor a nie štát.

Stimuly a pracovné miesta

Vytvorenie pracovných miest by nemalo byť zmyslom investície, ale len sprievodným javom. Zmyslom je pri podnikateľskej činnosti vytváranie pridanej hodnoty pre spotrebiteľa. Plánované pracovné miesta sú však väčšinou prvým ukazovateľom,

“Najvyšší objem investícií vďaka automobilkám dostali Trnavský a Žilinský kraj, najviac miest sa naplánovalo v Trenčianskom.”

ktorými sa vlády pri schvaľovaní investičnej pomoci chvália. Dlhodobým priemerom je zhruba 30 000 eur na jedno pracovné miesto. Medzi jednotlivými investíciami však panujú značné rozdiely. 18 investícií malo schválený stimul viac ako 50 000 EUR na pracovné miesto. Uvádzame aj prepočet, po akú dobu by zo stimulu na jedného pracovníka mohla byť vyplácaná priemerná hrubá mzda v hospodárstve v danom roku.

Najvyšší stimul na nového pracovníka		Časový násobok priemernej hrubej mzdy v danom roku
Evonik Fermas s.r.o.	324 563 €	51,5 rokov
ORAVA SKIPARK, a.s.	83 000 €	9,3 rokov
Kia Motors Slovakia s.r.o.	75 177 €	8,4 rokov
Johns Manville Slovakia, a.s.	73 764 €	11,7 rokov
Getrag FORD Transmissions Slovakia, s.r.o.	69 250 €	9,3 rokov

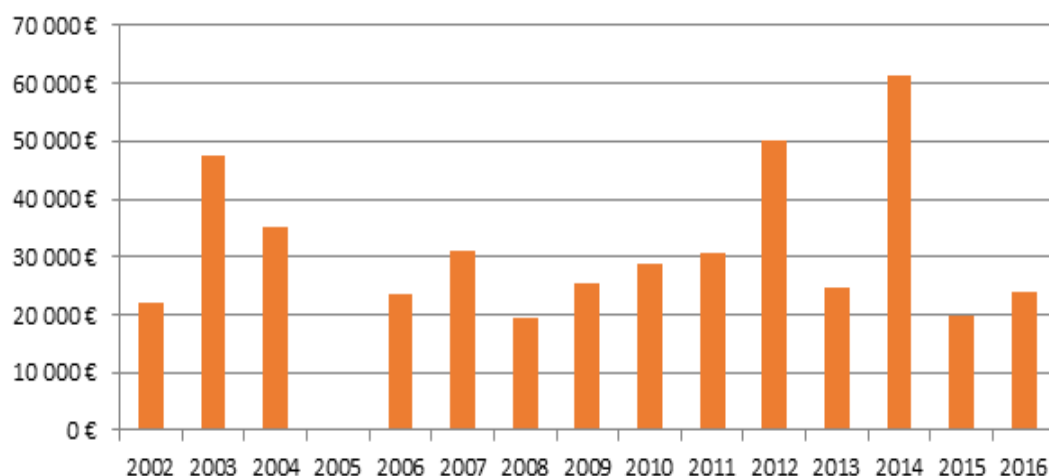
Najnižší stimul na nového pracovníka		Časový násobok priemernej hrubej mzdy v danom roku
MAR SK, s.r.o.	5 179 €	0,6 roka
CRW Slovakia, s.r.o.	4 741 €	0,6 roka
Eltek s.r.o.	4 562 €	0,6 roka
YURA Corporation Slovakia, s. r. o.	3 542 €	0,5 roka
Gabor spol. s r.o	2 837 €	0,5 roka

“Kým pri niektorých investíciách stimul na jedno plánované miesto presahoval 70 000 eur, niektoré investície požadovali len pár tisíc eur na pracovníka.”

Kým pri niektorých investíciách stimul na jedno plánované miesto presahoval 70 000 eur (najnákladnejších miest bolo plánovaných len 9, čo značne skreslilo pozíciu na prvom mieste), niektoré investície požadovali len pár tisíc eur na pracovníka.

K výkyvom v stimuloch na jedno miesto dochádza aj v čase, jasný trend sa tu však hľadá ťažko.

PRIEMERNÁ VÝŠKA STIMULU NA PRACOVNÍKA



Dva stimuly z roku 2012 boli určené dokonca len na udržanie pracovných miest. V jednom prípade išlo o firmu, ktorá dostala investičný stimul aj predtým. To pripomína tému reťazenia stimulov – viaceré firmy dostali investičné stimuly opakovane. **V rokoch 2012-2016 nájdeme 16 firiem, ktoré dostali dva stimuly a 6 firiem, ktoré dostali až tri stimuly.** Pri tomto hodnotení sme nebrali do úvahy korporátnu štruktúru niektorých príjemcov – napríklad Continental Automotive aj Continental

Matador Rubber dostali obe po dva stimuly, obe firmy sú vlastnené medzinárodným holdingom Continental.

Neexistujú nástroje, ktoré by dokázali s istotou predvídať úspešnosť investície. Pri úradníckom rozhodovaní o poskytovaní stimulov sa však odstránením priameho vlastníckeho vzťahu k investícii zvyšuje riziko nesprávneho rozhodnutia. Hoci veľkú časť investícií dostali etablované globálne firmy, v 15 ročnej histórii nájdeme aj niekoľko neúspešných projektov. Najznámejšími príkladmi sú zlievareň v Prakovciach, či trenčiansky AU Optronics. Nám sa medzi 148 príjemcami podarilo identifikovať 2 firmy, ktoré sú v súčasnosti v likvidácii, 2 v konkurze, 2 bez aktivity a jedna s výmazom ex off. Neúspešných investícií však bude viac, napríklad práve spomínaná firma AU Optronics naďalej funguje, avšak oproti pôvodným plánom vo výrazne oklieštenej podobe. Rovnako tak v obchodnom registri formálne figurujú obe kontroverzné „predvolebné“ investície, so schválenými stimulmi z roku 2016, no nevyvíjajú žiadnu aktivitu.

Odporúčania

Investičné stimuly sú nákladom, na ktorý sa skladajú ostatní daňovníci. Úspešná investícia síce vygeneruje produkt, pracovné miesta a dane či odvody, no zároveň sa uskutoční menej investícií v iných firmách. Investičné stimuly zvýhodnia len zopár firiem ročne, väčšinou vo vyspelejších regiónoch. Sú politicky lacnejšou náhradou za zlepšovanie podnikateľského prostredia a lepšie spravovanie verejných financií, ktoré by umožnilo znížiť dane.

Podnikateľské prostredie trpí nedostatkami, čo sa prejavuje napríklad aj v našom postavení v rebríčku Doing Business. Viaceré štáty z regiónu tam dosahujú lepšie výsledky.

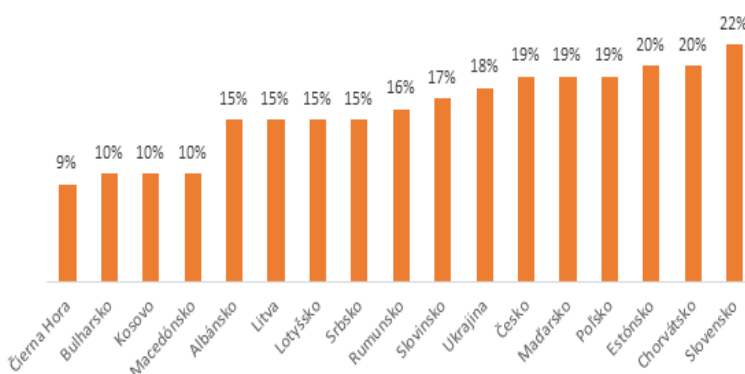
Na rozhodovanie investorov nepochybne vplýva aj najvyššia korporátna daňová sadzba v regióne.

Poradie v rebríčku Doing Business			
	2006	2010	2017
Estónsko	16	24	12
Poľsko	54	72	24
Česko	41	74	27
Slovensko	37	42	33
Maďarsko	52	47	41

Zdroj: Svetová banka

“Na rozhodovanie investorov vplýva nepochybne aj najvyššia korporátna daňová sadzba v regióne.”

SADZBA DPPO V ROKU 2016



INESS odporúča:

1. **Eliminovať priamu investičnú pomoc.** Pomoc vlády potenciálnym investorom by sa mala zamerať na poradenstvo, jasné definovanie stredno- a dlhodobých zámerov (napr. v oblasti rozvoja miestnej infraštruktúry), prípadnú ad hoc individuálnu pomoc s konkrétnymi (najmä byrokratickými) prekážkami, ako je napr. územné a stavebné konanie, rôzne schvaľovacie procesy, a pod.

2. Plošnú elimináciu byrokracie. Aj individuálna pomoc s byrokraciou je zvýhodnením konkrétneho investora. Zdravá ekonomika potrebuje aj prosperujúce malé a stredné podniky, ktoré nemajú ani páky na zabezpečenie si stimulov, ani telefón na premiéra, aby im pomohol s byrokratickými prekážkami. Práve tieto firmy disproportčne zaťažuje byrokracia a zlepšenie podnikateľského prostredia im pomôže najviac. INESS minulý rok predstavil program Top20, ktorý obsahuje niekoľko desiatok krokov k lepšiemu podnikateľskému prostrediu.

3. Zredukovať daňové zaťaženie a konsolidovať rozpočet na výdavkovej strane. Slovenské verejné financie zažili v uplynulých rokoch bezprecedentný nárast daňovo-odvodových príjmov (viac na túto tému v našej publikácii *A prečo vlastne, pán minister, chcete zvyšovať dane?* dostupnej na iness.sk), napriek tomu aj tento rok opäť prišlo k zvyšovaniu niektorých daní a k zavádzaniu nových.

Vybrané fakty

- V rokoch 2002 - 2016 sa na Slovensku udelilo 176 investičných stimulov, 148 subjektom, v celkovej hodnote takmer 1,65 miliardy eur. Tieto projekty mali vytvoriť 54 407 pracovných miest.
- Priemerný náklad na 1 prisľúbené pracovné miesto bol viac ako 30 000 eur.
- V posledných rokoch výška stimulov dosahuje úroveň 2% - 4% príjmu z korporátnej dane.
- Okresy s nadpriemernou nezamestnanosťou dostali len štvrtinu finančného objemu a tretinu plánovaných pracovných miest, oproti okresom s podpriemernou nezamestnanosťou.
- Najväčší objem stimulov dostal Trnavský kraj, najmenší Prešovský.
- 18 investícií malo schválený stimul viac ako 50 000 EUR na 1 pracovné miesto.
- 16 firiem dostalo dva stimuly a 6 firiem dostalo až tri stimuly.



Martin Vlachynský je analytik INESS. Venuje sa najmä podnikateľskému prostrediu, energetike, Európske úunii a železničiam. V roku 2013 publikoval prácu Investičné stimuly Tvorba nových hodnôt alebo prerozdelenie existujúcich?



Martin Kristály pôsobí v INESS ako stážista - Deregulátor. Je študentom bakalárskeho odboru Podnikovej ekonómie (Business Administration) na Hochschule Fresenius v Banskej Bystrici.

Aktuálne publikácie

Ekonómovia a analytici nedokážu vyberať ciele za politikov. Ekonómovia však môžu pomôcť politikom zvoliť vhodné prostriedky na naplnenie ich cieľov. Viac si môžete prečítať v INESS na tému: **Skutočná pomoc regiónom** ([link](#)).



Dokáže crowdfunding nahradiť štát? ([link](#)) Číslo venované ekonomickým a spoločenským efektom crowdfundingu. Ten dnes ukazuje, že ľudia sa vedú dobrovoľne poskladať na verejné služby. Nemusia sa tak spoliehať na politikov, že vyriešia ich problémy.



INESS na tému **Zlý stav súdnictva** ([link](#)) Aká je výkonnosť slovenského súdnictva v porovnaní s Európou? Autor ňom na základe dostupných štatistík konštatuje, že výkonnosť slovenského súdnictva výrazne zaostáva za priemerom EÚ.

